

Govor poslanca Žičkarja.

(govor)

Dne 20. sušca je v razpravi o srednjih šolah prišel na vrsto posl. Žičkar, ki je v uvodu svojega govora odgovarjal na prejšnje ugovore glede verskih vaj na srednjih šolah. Rekel je:

Verske vaje.

Jaz res ne vem, zakaj se more katoliški mož jeziti, ako vsled dovoljenja naučne uprave katoliški dijaki vsaj na nekaterih srednjih šolah slišijo o veliki noči nekaj premišljevanj o verskih resnicah. Pričakovali bi, da bodo katoliški poslanci hvalo izrekli gosp. naučnemu ministru, ne pa grajali, da krši zakone.

Ugovarja se namreč, da zgubé dijaki nekaj počitnic, ako se morajo udeleževati verskih vaj. Jaz pa sodim, da so te vaje duševno razvedrilo, ki dijakom gotovo ne škodi. Pobožnost je za vse koristna, ker ima obljube časnega in večnega življenja. In ta pobožnost gotovo tudi dijakom ne škodi, v času, ko celo učenci nižjih razredov govoré o samomoru in se merijo v dvobojih iz ljubosumnosti. Jaz torej res ne vem, zakaj se nekateri upirajo verskim nagibom za mladino.

Eden poljskih poslancev je že obširno govoril o tem, naj bi se tudi iz veronauka izpraševalo pri maturi. Jaz le dostavim, da bi bilo to res potrebno iz teh-le vzrokov:

Naučna uprava priznava veronauku prednost, zato je veronauk tudi na prvem mestu v izpričevalu. Pri maturi pa odpade veronauk, kakor da bi bil nepotreben. Zato učenci zgube spoštovanje do tega predmeta. Pa tudi že v višjih razredih na gimnaziji se ga ne uče vstrajno, češ: Čemu bi se učil veronauka, saj odpade pri maturi. Vsled tega pa tudi veroučitelj pri učencih nima onega ugleda in spoštovanja, ki ga zasluži.

Učenci morali bi v osmi šoli veronauk ponoviti, ker večkrat ravno najvažnejše pozabijo. Res, da je veronauk na višji gimnaziji jako obsežen in učenci bi morali porabiti mnogo časa, da se pripravijo za maturo. Sicer je bilo to v prejšnjih časih mogoče, in bi tudi sedaj ne bilo nemogoče. Vendar pa naj bi se matura iz veronauka učencem kolikor mogoče olajšala, kakor je to omenil že poljski govornik. Spretni veroučitelji naj bi sestavili posebno knjigo za maturo iz veronauka. Ta knjiga naj bi obsežala najvažnejše in najpotrebnejše. Zato priporočam učnemu ministerstvu, naj o tej stvari premišlja.

Celjsko vprašanje.

Sedaj pa moram govoriti še o celjskem vprašanju, akoravno se je že včeraj tovariš vitez Berks pečal s tem vprašanjem.

Visoka zbornica! Dne 24. svečana je g. min. predsednik poslancem polagal na srce, naj se poslužujejo svojih pravic za blagor skupne domovine.

Te besede veljajo tudi nam slovenskim poslancem. Zato se hočemo posluževati svojih poslanskih pravic slovenskega naroda, ki jih že ima ali zahteva. Žal, da imamo Slovenci ravno v šolah tako malo pravic. Tiste tožbe, katere je bivši štajerski posl. Miha

Herman že 16. sušca 1863 v dežel. zboru navajal glede slovenščine v spodnještajerskih šolah in uradih, moramo še danes ponavljati.

Da, jaz trdim, da je v tem oziru v ljudskih šolah še slabše, kakor je bilo pred skoraj 40. leti. (Pritrjevanje). Tedaj je mogel poslanec nemškega rodu brez ugovora trditi: V slovenskem delu Štajerske ni nobene nemške šole, v kateri bi se ne učilo slovenski.

Kako pa je danes? Slovenski otroci se morajo učiti nemščine, da bi tako pozabili in zatajili svoj materni jezik. In kako je v srednjih šolah?

Po zadnjem ljudskem štetju l. 1900 je na Štajerskem poleg 902.424 Nemcev 409.449 Slovencev, torej skoraj tretjina. Na vsem Štajerskem je 9 gimnazij in 3 realke, ki pa so vse nemške. Slovenci bi morali imeti 3 gimnazije in eno realko. Na Spodnjem Štajerskem je okoli 40.000 Nemcev, in ti imajo 3 nemške popolne gimnazije in 1 nemško višjo realko. Kaj pa imamo mi Slovenci? Od l. 1890 nemško slovenske vspelednice na nemški gimnaziji v Mariboru in l. 1895 smo dobili nemško-slovensko nižjo gimnazijo v Celju. L. 1897 pa je slučajna večina v zbornici črtala iz proračuna izdatke za to celjsko nižjo gimnazijo.

Ker pa je ta šola dobro obiskana in so tudi učni vspehi dovoljni, zato tudi učna uprava ni mogla biti tako neusmiljena do slovenskih učencev in starišev, da bi brez vzroka zaprla to šolo. Pripomnim pa, da se na tej nižji gimnaziji, kakor na vspelednicah v Mariboru, poleg slovenščine poučujejo v slovenskem jeziku: veronauk, latinščina in matematika; vsi drugi predmetje se poučujejo v nemščini.

Naučna uprava je sama uvidela potrebo te šole. Ako ima 9500 Nemcev v tem kraju popolno nemško gimnazijo, se gotovo spodobi, da ima 185.000 Slovencev vsaj to — rekel bi — beraško nemško-slovensko nižjo gimnazijo.

Celje je vendar središče za prebivalstvo celjskega in brežiškega okrajnega glavarstva, deloma za slovenjegraški in ptujski okraj. Vlada tudi vé, da se srednje šole ne ustanavljajo le za mesta, ampak tudi za kmečko prebivalstvo. (Pritrjevanje.)

Vprašam Vas, ali ni za srednjo šolo pripravno le mesto, koder so razni uradi? In v Celju so okrajno glavarstvo, okrožno in okrajno sodišče, davčni, zemljejknjižni in rudarski urad. V Celju se stekajo ceste iz Trsta in Dunaja, iz Št. Jurja in Laškega; v Celje vodijo železnice od Zidanega mosta, Poličan in Slov. Gradca. In tako je mogoče, da po teh železnicah vsak dan okoli 40 učencev prihaja v Celje in se vrača zvečer. Tako je tudi mogoče, da stariši večkrat obiskujejo sinove in jim prinašajo živež.

Govorilo se je, naj bi se ta šola premestila v Žalec ali Št. Jurje. Opozarjam, da je Žalec oddaljen od središča 9 kilometrov in Št. Jurje 11. Nihče torej ne more resno misliti, da bi se srednja šola ustanovila v teh dveh krajih. Stariši nimajo nobenih olajšav, ako se nižja gimnazija umakne iz Celja.

Kje pa tudi dobite stanovanja v Žalcu ali Št. Jurju za učitelje in učence? Naučna uprava torej ni mogla poslušati onih, ki svetujejo, naj se gimnazija premesti v Žalec, Št. Jurje ali celo v Brežice. Občinski zastop v Žalcu je v seji dne 7. svečana 1902 sam odločno ugovarjal, da mora gimnazija ostati v Celju, kjer je središče slovenskega prebivalstva. Vlada je torej imela važne vzroke, da je gimnazijo pustila v Celju.

Še nekaj moram omeniti, o čemer je že včeraj tudi g. vitez Berks govoril. Ta nemško-slovenska nižja gimnazija v Celju ima jako slabe šolske prostore. Poslopje tudi ni bilo zidano za šolo. V teh dveh hišah, v katerih je gimnazija, stanujejo tudi druge stranke, ki imajo z učenci in profesorji isti vhod. Stopnjice so ozke in strme, hodniki temni, šolske sobe pretesne, pri hiši ni vrta ne dvorišča. Te in še druge napake, kakor smrad, pač pričajo, da poslopje ni primerno za šolo.

In vendar je ta gimnazija vedno dobro obiskana. V lanskem šolskem letu je bilo v prvem razredu 57, v drugem 36, v tretjem 31 in v četrtem 27 učencev, skupaj torej 151.

Začetkom tekočega šolskega leta je bilo v prvem razredu 67, v drugem 37, v tretjem 35 in v četrtem 25, skupaj torej 164 učencev. Polovica učencev 4. razreda je n. pr. l. 1900 vstopila na nemško višjo gimnazijo v Celju, drugi so šli v Ljubljano, Kranj in Maribor. Od 12 učencev, ki so ostali v Celju, je eden peti gimnazijski razred dovršil z odliko, deset s povojnim vspehom in le eden slabo. Ravno tako so se učenci lani razdelili.

Kaj pa to dokazuje? L ozirom na vse to, kar sem že omenil, je treba gimnazijo razširiti in ji preskrbeti primerne šolske prostore. In kaj se zgodi? Gospod grof Stürgkh predlaga, naj se ta gimnazija opusti in premesti v Maribor.

Vprašam Vas sedaj, ali je umesten tak predlog in opravičen? Kaj stori dež. šolski svet, ako se prepriča, da je kje pretesno šolsko poslopje, nezdravo ali neprimerno? Ali morda šolo zapre? Ne! Dež. šol. svet ukaže, da je treba zgraditi novo šolsko poslopje. Ako se šolska občina brani, naroči se okr. glavarstvu, da na stroške šolske občine zgradi novo šolo. To se je zgodilo na Štajerskem. To bi bil moral tudi poročevalec grof Stürgkh storiti, ko bi bil nepristranski. On bi moral predlagati:

Ker se je pokazalo, da so nemško-slovenski razredi nižje gimnazije v Celju potrebni; ker ima 9500 Nemcev v celjskem, brežiškem, slovenjegraškem in ptujskem okr. glavarstvu popolno nemško gimnazijo v Celju; ker so učni uspehi na tej nižji gimnaziji dovoljni; ker so prostori za ta zavod nezadostni, in ker 185.000 Slovencev okoli Celja nima nobene srednje šole, zato nasvetujem: C. kr. vlada mora za to gimnazijo preskrbeti neke primerne prostore ter gimnazijo razširiti. (Tako je!)

To bi bilo logično, ako upoštevamo vse razmere. (Pritrjevanje.) Toda poročevalca je podpiral, kar se nam čudno zdi, gospod

naučni minister. Rekel je, da hoče razmišljati o resoluciji, ako obvelja v zbornici. O čem pa naj premišlja? Ali o tem, če je ta šola dobra? To mora že vedeti! Navzlic vsem oviram se je dobro obnesla. Ali naj premišlja, če je ta šola potrebna? Ako bo de g. minister o tem premišljal, se bo de prepričal, da je v Celju potrebna popolna slovensko-nemška gimnazija. Dalje se bo de go spod minister prepričal, da je brez odloga treba za to gimnazijo preskrbeti primerno poslopje. Gospod minister bi moral takoj izjaviti, da se gimnazija ne premesti v Maribor. On bi moral reči, da je največja krivica in neusmiljeno, ako se hoče poštenim in zvestim Slovincem uzeti še ta drobtina, ki so si jo z veliko težavo priborili.

To vse že vé gospod naučni minister in ni mu treba šele premišljati, kaj naj stori. Saj je nedavno rekel tukaj v zbornici: Slovinci so nadarjen narod, in ker plačujejo tudi za mnoge nemške šole, zato imajo pravico, da se jim pusté vsaj ti beraški nemško-slovenski razredi v Celju.

Le človek brez srca za pravico more zahtevati, naj se Slovincem uzame ta zavod ter mnogim zapro vrata do šole. (Odobranje.)

Nekdo je rekel v odseku: Pa si naj Slovinci sami ustanove zasebno gimnazijo v Celju, ako vlada sedanjó premesti v Maribor.

Ta je lepa! Te besede so naravnost nepremišljene, ako ne hudobne

Mi štajerski Slovinci že desetletja plačujemo za tri nemške gimnazije: v Celju, Mariboru in Ptuju, in za nemško realko v Mariboru. Na 10.000 Nemcev pride ena srednja šola, in na 200.000 Slovencev ena beraška nemško-slovenska nižja gimnazija. Sedaj pa naj mi, ki za nemške šole dovolj plačujemo, še sami plačujemo za gimnazijo v Celju, katero nam vlada mora itak sama dati.

Drugi pravijo: S to gimnazijo se je le poskusilo. Ker pa se ni obnesla, zato proč z njo!

Le počasi, to ne velja! Kakor sem že dokazal, ta gimnazija dobro napreduje, zato mora ostati, in sicer v Celju.

Nekdo je tudi rekel, da hočejo Nemci ustreči Slovincem, ako jim dovolijo samostojno nižjo gimnazijo v Mariboru. Hvala lepa za tako darilo! Torej gimnazijo v Celju nam hočete vzeti ter dati drugo v Mariboru 67 kilometrov daleč skoraj ob jezikovni meji.

Dalje tudi ni res, da je Maribor slovensko središče kakor Celje. Le pogledjte na zemljevid. Sicer pa pustite Maribor, kakor je. Saj bi tudi v Celju bili zadovoljni z vsoporednicami. Ker pa je že samostojna nižja gimnazija, zato ne žalite in ne oškodujte Slovencev.

Slišal sem tudi tolažbo: »Saj Stürgkhova resolucija nima nobenega pomena, vlada je ne bo de izvršila«.

Tako?! Zakaj pa jo je grof Stürgkh spravil na dan? Zakaj je bilo toliko truda, da je obveljala v odseku? Zakaj pa tirate Slovence, ki so bili vedno zmerni v svojih zahtevah, v tako sitne razmere? Mi že vemo, zakaj, zato pa se tudi branimo. Eden nemških poslancev je rekel v odseku, da mora ta gimnazija iz Celja, ker tako zahteva narodna čast nemška. Tako je čisto kulturno vprašanje postalo politično.

Najlepše pa je, kar je neki nemško-nacionalni poslanec rekel v odseku, da je namreč sploh proti vsaki šoli, ki ni nemška, ker drugače ni mogoč nemški državni jezik ter enotnost in moč države.

No, ta gospod je sploh proti vsaki poljski, češki, italijanski in rusinski šoli. Sicer pa moč države ni odvisna od nemškega državnega jezika. Saj smo nedavno čuli, da tisti kličejo „hoch Hohenzollern“ ki zahtevajo nemški državni jezik. Zato je bosa, da nemški jezik veže in vzdržuje državo. Mi Slovani se trdno držimo Avstrije brez nemškega državnega jezika. In kar nas veže z državo, to je ljubezen do vladarske hiše, spoštovanje do naše sv. vere, ki nas druži s habsburškim žezlom; je tudi trdno prepričanje, da bi Avstrija morala postati, ako bi je ne bilo. Nemški državni jezik bi napravil še večje prepire in zmešnjave. (Odobranje.)

Gospodom na levi pa tudi povemo zopet in zopet, da mi sami nočemo take šole, kakor nam jo vi ponujate v Mariboru. Mi hočemo take srednje šole, da so učenci popolnoma zmožni nemškega jezika, ko šolo dovrše. Mi smo zadovoljni, da se na dvojezičnih šolah v Celju in v Mariboru učenci uče tudi nemškega jezika.

V razpravi o visokih šolah je poslanec dr. Pommer trdil, da se v mariborskem semenišču predava samo slovenski in ne sliši nemška beseda. Jaz tačas dr. Pommerja nisem poslušal, sicer bi mu bil stvarno odgovoril, ker sem bil v mariborskem semenišču. Popraševal sem, kako je sedaj v Mariboru, ter sem to le zvedel: V mariborskem semenišču se predava 14 ur v slovenskem jeziku na teden in 17 ur v nemškem, v latinskem 34 ur. Tako je, gospod dr. Pommer!

Torej, če premestite gimnazijo iz Celja v Maribor, kakor hoče grof Stürgkh, ali mislite, da se bo de okoli 40 učencev morda vsak dan 67 kilometrov vozilo v Maribor in zopet nazaj! Zato mislim, da noben razsoden človek ne bo de glasoval za Stürgkhovo resolucijo, ker bi ljudstvo in država imeli le nove stroške. (Odobranje.)

Vprašanje je torej tudi velikega gospodarskega pomena. Ako ima vsak učenec v Mariboru na mesec le 10 K več stroškov, znaša to za 150 učencev na leto 15.000 K samo za vožnjo od Celja do Maribora. Stroškov za stariše še ne štejem.

In Vi še trdite, da je vse eno, ali je gimnazija v Celju ali v Mariboru. Kdo pa našemu revnemu ljudstvu stroške povrne?

Že iz teh razlogov mora vsakdo, ali je antisemit, liberalec ali Vsenemec, glasovati proti Stürgkhovi resoluciji. (Tako je!)

Vprašam pa Vas: Komu pa vstrežete, če gimnazijo premestite iz Celja v Maribor? Slovincem gotovo ne! Morda celjskim Nemcem? Nemški trgovci in obrtniki v Celju gotovo ne bodo veseli, če pride gimnazija v Maribor. Saj je naš tovariš, gospod Robič, v odseku nemške poslance klical za priče, da celjski Nemci sami ne žele, naj se gimnazija umakne iz Celja. To je bilo v časnikih in celjski Nemci niso ugovarjali. Zato, gospodje, ne boste vstregli celjskim Nemcem, ako glasujete za resolucijo.

Človek bi mislil, da bodo ravno napredne stranke Slovincem privoščile več napredka in omike ter ugovarjale, ako se že obstoječa gimnazija odpravi.

Ali ravno takozvane napredne stranke hočejo gimnazijo odpraviti. To je nazadnjaštvo! Toda zajec tiči v drugem grmu! Vse te nemške napredne stranke želé, da bi čim preje vsa Štajerska bila nemška. Zato tudi s slovenskim denarjem podpirajo ponemčevalni društvi nemški „šulerajn“ in „Südmarko“ ter ustanavljajo nemške šole, v katerih se slovenski otroci ničesa ne uče,

ampak vzgajajo za odpadnike in janičarje. To je nemški napredek? (Tako je!)

Ali ni čudno, da nam hoče vzeti celjsko gimnazijo član ustavo verne stranke? Ali je v duhu ustave, da hočete nam Slovincem obstoječo gimnazijo uničiti? Kaj pa pravi § 19. ustave? Čitajte in premišlujte!

Na Štajerskem bivata dva naroda. Torej imamo že po § 19. pravico do šol s slovenskim učnim jezikom. In sedaj pride zagovornik ustave in nam v imenu ustave hoče uničiti mali šolski zavod. Ali je ustava samo za Nemce? (Odobranje.)

Čudil pa sem se tudi zastopniku socialnih demokratov v proračunskem odseku. Socialni demokratje imajo najlepšo priliko, da glede šol izvršujejo svoj program. Gospod Pernerstorfer je rekel v odseku: Po našem programu ima vsak narod pravico do svojih šol. Tudi Slovinci so spoznali, da potrebujejo takih šol. Zato se Slovincem ne čudim, da zahtevajo v Celju tako šolo.

Človek bi pričakoval, da bo de rekel: »Zato glasujem, da nemško-slovenska gimnazija ostane v Celju!! In vendar, kaj je storil g. Pernerstorfer? Rekel je: Jaz glasujem za Stürgkhovo resolucijo — torej proti skromni slovenski zahtevi. Ali je to logično? Tega jaz ne razumem in drugi morda tudi ne. Zato upam, da bodo Pernerstorferjevi tovariši bolje tolmačili svoj program, kakor on v odseku.

V teku razprave so tudi krščansko pravičnost klicali na pomoč. V imenu te pravičnosti se tudi jaz obračam na vse stranke, ki stoje na verskem stališču. Saj pravi naša vera: »Vse, kar hočete, da vam drugi store, tudi vi njim storite, in česar nočete, da vam drugi ne store, tudi vi njim ne storite.« Torej ne delajte krivice malemu narodu slovenskemu.

Ob času, ko je celjsko vprašanje vzdigovalo toliko prahu, so nemški volivci od svojega poslanca zahtevali, naj se opraviči zaradi svojega glasovanja ter pojasni to vprašanje. Bilo je navzočih do 800 volivcev nemške narodnosti. Poslanec je rekel: »V Celju so štirje nemško-slovenski razredi za tamošnje Slovence. Ker je to v redu in pravično, sem glasoval za gimnazijo. Le malo je, kar smo Slovincem privolili.«

In kaj so storili volivci? Nemški moške so klicali: »Ubogi Slovinci!« Poslanec pa so soglasno izrekli zaupanje.

In v današnjem „Vaterlandu“ sem čital: »Katoliški centrum je včeraj z večino glasoval za češko tehniko v Brnu, in sicer iz treh razlogov: Prvič se ne morejo odreči državni prispevki za šolo, ki že tri leta obstoji; drugič bi Čehe razdražili, ko bi šolo odpravili, in kdo vé, kaj bi se potem zgodilo; tretjič se ne spodobí za konservativno stranko, da bi kaki narodnosti odrekli potrebne šole, marveč mora pospeševati omiko tudi drugih narodov.«

Vse to velja tudi v celjskem vprašanju za Slovence. Celjska gimnazija je še starejša od češke tehnike v Brnu; torej se ne sme kar nenadoma opustiti. Ako so torej gospodje nemški konservativci glasovali za češko tehniko, morajo tudi za slovensko nižjo šolo. (Pohvala.)

Slovenski poslanci bomo torej poslušali gosp. ministerskega predsednika ter branili pravice slovenskega naroda. Zato prosim vse tiste poslance, ki še niso zatajili krščanske pravičnosti in žele mir in spravo med avstrijskimi narodi, naj glasujejo proti nesrečni resoluciji grofa Stürgkha. (Živahna pohvala. Govorniku mnogi čestitajo.)